

ANTONI KACZMAREK

Park pałacowy w Manieczkach

The Park of the Palace in Manieczki

W miejscowości Manieczki na Ziemi Śremskiej, w woj. poznańskim znanej w całej Polsce z wzorowego Państwowego Gospodarstwa Rolnego i wielkiego kombinatu hodowlanego – zachowało się do dziś sporo pamiątek po Józefie Rufinie Wybickim, autorze Pieśni Legionowej "Jeszcze Polska nie umarła...". Majętność Manieczki zakupił w roku 1781 Józef Wybicki, późniejszy znakomity generał napoleoński i współtwórca Legionów Polskich we Włoszech w roku 1797, wzorowo w niej gospodarował zwalniając chłopów z pańszczyzny i poddaństwa trzynaście lat wcześniej przed słynnym "Uniwersałem Połanieckim" wydanym 7 maja 1794 r. w Połańcu przez Naczelnika Tadeusza Kościuszkę.

Piękną pamiątką po generale J. Wybickim w Manieczkach jest stylowy polski dworek – pałac zbudowany według własnego projektu w latach 1784–1786 (fot. 1). Na frontowej ścianie po roku 1822 umieszczono tablicę z napisem: *Tu żył i Tworzył Generał Józef Wybicki – umarł w tym domu w roku 1822*. Inną pamiątką jest zbudowana przez gen. Wybickiego w parku pałacowym kaplica w kształcie rotundy – na zewnętrznej ścianie widnieje tablica z trudno dziś już czytelnym napisem łacińskim: *Deo Meo – Józefi Wybicki – S... R – Anno 1786*. W środku parku przed pałacem, pomiędzy okazałymi lipami (*Tilia cordata*), które w latach 1781–1987 własnoręcznie posadził Generał – a był wielkim miłośnikiem drzew ojczystych, w szczególności lip i dębów, bo uważał je jako poetę za ojczyście "małżeństwo" – symbol trwałości, nieśmiertelności i wiecznie odradzającego się życia matki-przyrody oraz zmartwychstania rozdartej na trzy części Polski – w roku 1965 wdzięczni chłopcy postawili prosty pomnik z głazów polnych, na których czytamy: *Wielkiemu Patriocie – Twórcy Hymnu Narodowego Gen. Józefowi R. Wybickiemu – niestrudzonemu nieugiętemu Polakowi i Żołnierzowi w 218 rocznicę urodzin – mieszkańcy Manieczki 1965*. Jeszcze inną pamiątką niezwykle skromną jest pomnik grobowy na wiejskim cmentarzyku w miejscowości Brodnica w pobliżu Manieczek, gdzie Wybicki w roku 1822 został pochowany i przez sto lat w zupełnym zapomnieniu spoczywał (niewola pruska). Na płycie tego pomnika czytamy: *Józef Wybicki – konfederant barski – legionista – senator wojewoda – 1747–1822*. Dopiero w roku 1923 w warunkach wolności i niepodległości dokonano ekshumacji prochów tego wielkiego patrioty z

FOT. 1. Pałac generała Józefa Rufina Wybickiego, autora hymnu "Jeszcze Polska nie zginęła" w Manieczkach koło Śremu Wielkopolskiego. Tu w latach 1786–1822 żył i tworzył ten wielki patriota i tu zmarł 19 marca 1822 r., spoczywa w Poznaniu. Obecnie w pałacu mieści się muzeum pamiątek po Legionach – placówka podległa Ministerstwu Kultury i Sztuki (fot. Antoni Kaczmarek)

cmentarza w Brodnicy i uroczyscie z honorami wojskowymi należnymi Wielkiemu Generałowi pochowano w podziemiach wielkopolskiej "Skałki" w Poznaniu obok prochów innych napoleończyków: Andrzeja Niegolewskiego, pułkownika, znanego z kawaleryjskiej szarży wąwozu Somo-Sierry w Hiszpanii w roku 1808 i obok prochów gen. Amilkara Kosińskiego, szefa sztabu Legionów J. Henryka Dąbrowskiego. Bardzo piękną pamiątką, ale już współczesną, jest wybudowany w Manieczkach w roku 1966 obszerny piętrowy gmach szkoły Pomnik Tysiąclecia Państwa Polskiego im Generała Józefa Wybickiego – szkoła stała się prawdziwą kuźnią patriotyzmu i miłości Ojczyzny.

Ale najwspanialszą i najpiękniejszą, bo żywą, pamiątką po Generale Wybickim w Manieczkach jest stary, pełen rodzimych i egzotycznych drzew i krzewów park – ogród pałacowy, ongiś utrzymywany w warunkach naturalnych o założeniu krajobrazowym, w okresie gospodarowania przez J. Wybickiego 1781–1822 wzbogacony przez wiele nowych gatunków drzew krajowych i zagranicznych, znacznie powiększony i rozplanowany według projektu generała. Mimo upływu wielu dziesiątków lat jeszcze dziś widoczne jest piękno przeszłości tego parku w postaci licznych alej: świerkowej, grabowej, bukowej, lipowej, modrzewiowej i innych. Rozległy ten, kilkunastohektarowy park posiada jeszcze liczne okazy drzew, wspaniałych pomników przyrody liczących po przeszło dwieście lat, takich, które własnoręcznie sadził generał-poeta: pomnikowe dęby staruchy liczące po dwieście lat, lipy, wiązy, kasztanowce, wierzby (fot. 2.) i wiele innych. Cała

FOT. 2. Pomnik przyrody w parku im. generała
Józefa Wybickiego w Manieczkach – około
200 lat licząca wierzba biała *Salix alba*;
(fot. Antoni Kaczmarek)

roślinność parku w Manieczkach starannie zadbana i finansowana funduszami PGR Manieczki. Nad jej estetyką czuwa miejscowa młodzież szkolna zrzeszona w kole Ligi Obrony Przyrody, która tutaj uczy się nie tylko pielęgnacji drzew i krzewów oraz kwiatów, ale tutaj, w parku, podejmuje czyny sadzenia nowych gatunków drzew i wychowuje się w duchu patriotyzmu i obowiązków obywatelskich.

W roku 1987 obchodziliśmy potrójną uroczystość związaną z życiem i twórczością oraz patriotyczną działalnością generała Józefa Wybickiego: 240. rocznicę urodzin (ur. 29 IX 1747 r. w Będominie), 165. rocznicę zgonu (um. 19 III 1822 r. w Manieczkach) i 190. rocznicę napisania słynnej Pieśni Legionowej w San-Reggio-Emilia (lipiec 1797 r.), która później stała się i dziś jest naszym hymnem narodowym i państwowym "Jeszcze Polska nie zginęła...". W uroczystych obchodach w Wielkopolsce i na Pomorzu liczny udział wzięła m.in. młodzież szkolna, zwłaszcza tam, gdzie ten Wielki Poeta i Działacz Wolnościowy się urodził i zmarł. Oprócz akcji popularyzacyjnej młodzież podjęła i wykonała czyny w akcji sadzenia drzew, upiększania ogrodów i parków, ochrony najbliższego otoczenia naturalnego środowiska, nadała też licznym drzewom-pomnikom imię generała Wybickiego. Uroczystości ku czci gen. Józefa Wybickiego stały się dla młodzieży szkolnej i dla szerokiego kręgu społeczeństwa pogładową lekcją historii i wychowania obywatelskiego, miłości i patriotyzmu.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego dnia 5 października 1987 r.